

کاربرد فناوری های نوین در آموزش

مرضیه کلبعلی

کارشناسی ارشد تحقیقات آموزشی
marziehkakbali75@yahoo.com

چکیده

هدف اصلی این تحقیق مروری بررسی تأثیر کاربرد فناوری های نوین (رسانه های اجتماعی) در مدارس برای تسهیل یادگیری است. در سالهای اخیر فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی رویکردهای یادگیری را دچار تغییر و تحول اساسی کرده است. این تحولات با ورود اینترنت، مضاعف شده و فرایند تدریس، یادگیری را عمیقاً تحت تأثیر خود قرار داده است. این تحقیق به روش مروری انجام شده است. یافته ها نشان داد که فناوری های نوین و از جمله، رسانه های اجتماعی با داشتن ویژگی های بسیار، از جمله تعاملی بودن، امکان ساخت دانش توسط کاربر، به اشتراک گذاری تجارب، ایجاد محیط های جذاب و متنوع که در آن استعداد های متفاوت دانش آموزان را می توان لحاظ کرد و افزایش انگیزه، می تواند موجب افزایش توان شناختی، پرورش تفکر انتقادی و خلاق، افزایش مهارت حل مسئله و دستیابی به مهارت های فراشناختی شود. با استفاده از شبکه های اجتماعی، یادگیرنده فعالانه در تولید محتوا مشارکت دارد و سطح یادگیری از دانش و فهمیدن به ارزیابی و ترکیب به دلیل نظر دادن درباره فعالیتها و محتوای سایر یادگیرندگان ارتقاء می یابد همچنین بهره گیری از فناوری های شبکه های مجازی موجب ایجاد محیط یادگیری غیررسمی تر، مشارکتی تر و تعاملی تر می شود و فاصله و موانع ارتباطی بین معلم و یادگیرنده را کمتر می کند. دستیابی به اطلاعات روز در کمترین زمان و با حداقل هزینه، برای دانش آموزان و دبیران از دیگر نتایج استفاده از فناوری های نوین در آموزش است..

واژه های کلیدی: فناوری آموزشی، وب ۲، رسانه اجتماعی، شبکه اجتماعی، پادکست های آموزشی، ویکی

مقدمه:

قدمت جوامع یادگیری آنلاین به قدمت خود اینترنت می‌رسد. اینترنت در سال 1969 در سازمان پروژه‌های تحقیقاتی پیشرفته‌ی دفاعی وزارت دفاع ایالت متحده آمریکا ظهور یافت. این اولین شبکه کامپیوتری جهانی بود و به مهندسان و دانشمندان دولت، اجازه انجام تحقیقات در هر نقطه شبکه می‌داد. در سال 1989 شبکه جهانی وب (www) در آزمایشگاه فیزیک ذرات اروپا در ژنو ساخته شد. وب با اشتراک گذاری اطلاعات از طریق اینترنت با استفاده از اسناد ابرمتن توسط دانشمندان، یادگیری را تسهیل می‌کند. از آن زمان تکنولوژی وب و دانش ارتباطات اساساً تکامل یافته است. وب 2 و ابزارهای شبکه‌های اجتماعی، محیط و امکانات برای آموزش و پرورش را تغییر داده است. تمرکز وب 1 در چاپ و نشر محتوای استاتیک برای جذب کاربران، به طور منفعلانه بود؛ اما با توسعه سریع ابزارهای وب 2 و محاسبات اجتماعی، کاربران هم اکنون می‌توانند در ساخت تجارب یادگیری خود مشارکت فعال داشته باشند. فن آوری‌های مانند وبلاگ‌ها، ویکی، خدمات به اشتراک گذاری، ترکیب و ابزارهای ویرایش جمعی، از "خرد جمعی" دانش آموزان و معلمان، ترویج همکاری و به اشتراک گذاری دانش بهره برداری می‌کنند. (میسون و رنی، 2008). دانش آموزان امروزی با فن آوری‌های وب 2 درگیر هستند و با اطمینان از ابزارهای شبکه‌های اجتماعی و فضاهای اجتماعی آنلاین در زندگی شخصی خود استفاده می‌کنند. این برای مربیان فرصت مناسبی است که این شور و شوق به فن آوری را مهار کرده و از این منابع در چارچوب آموزشی استفاده کنند (مک کارول و کوران، 2013).

تحقیقات نشان داده که رسانه‌های ارتباطی، به ویژه رسانه‌های نو، بر ابعاد مختلف آموزش تأثیر گذار هستند، اما باید توجه داشت که استفاده از این رسانه‌ها هنگامی موجب افزایش بازده یادگیری خواهد شد که فراگیران خود در طراحی و تولید آن‌ها نقش موثر و فعال داشته باشند. تا بتوانند از ترکیب توان رسانه و فعالیت‌های مشارکتی و گروهی در ارتقای سطح یادگیری استفاده کنند (مهدی زاده، امیدی، عزیزی، اسلام پناه، 1392). استفاده از فناوری‌های نوین در مدارس توانایی بالقوه‌ای را در فرایند یاددهی - یادگیری به وجود می‌آورد از جمله: انفرادی کردن آموزش، بهبود کیفیت تدریس، ایجاد فرصت‌های برابر آموزشی، فراهم ساختن آموزش مستمر، تقویت نقش معلم، تأکید بر جنبه‌های انسانی آموزش، داشتن ظرفیت گسترده برای ذخیره و دستکاری اطلاعات، تقلیل زمان آموزش مهارت‌ها و مفاهیم، افزایش رقابت دانش آموزان برای آمدن به مدرسه، فراهم کردن آموزش قابل اعتماد برای دانش آموزان، کنترل یادگیری دانش آموزان توسط خودشان و همچنین کمک به کاهش فاصله عملکرد موجود میان گروه‌های دانش آموزی (باقریان پور، 1394).

بنابراین شناخت ویژگی‌های فناوری‌های نوین و در رأس آن‌ها رسانه‌های اجتماعی مبتنی بر وب 2 که به میزان بسیار بالایی توسط دانش آموزان به شکل کاربر شبکه‌های اجتماعی، مورد استفاده قرار می‌گیرند، جهت بهره‌مندی بیشتر از این ویژگی‌ها امری ضروری به نظر می‌رسد. فناوری‌های جدید ارتباطی می‌تواند تغییر برنامه‌های سازمان محور به کاربر محور را پشتیبانی کند (ولدزمن و همکاران، 2015). در این مقاله سعی بر این است تا با مروری بر ویژگی‌های ابزارهای مبتنی بر وب 2، نتایج مطالعات سایر محققین در زمینه کاربرد فناوری‌های نوین در آموزش مورد بررسی قرار گیرد.

مروری بر ادبیات پژوهش

وب ۲ و رسانه اجتماعی

ابتدا صفحات وب در اینترنت با وب ۱ ایجاد شدند، مهمترین و اصلی ترین قابلیت ابزارهای نسل وب ۱ ارائه و انتشار اطلاعات بود؛ لذا فضای اینترنت فقط ۱ محیط صرفاً خواندنی محسوب می شد؛ به عبارت دیگر کاربران اینترنت در فضای مجازی گیرنده های منفعلی بودند که تنها قادر به مطالعه، مشاهده و ذخیره محتویات موجود بر صفحات وب بودند؛ اما فناوری های وب ۱ امکان هیچ گونه تعامل و مشارکت موثری را برای کاربران با یکدیگر فراهم نمی کردند، به تدریج کاربران با انبوهی از اطلاعات رو به رو شدند که خود یک مشکل بود. این مشکل را «ترم افزارهای مبتنی بر وب» بر طرف کردند. با پیشرفت دنیای مجازی به منظور تکمیل امکانات نسل وب 1 و فراهم نمودن فرصت تعامل و همکاری در فضای مجازی، به تدریج قابلیت های جدیدی به محیط اینترنت اضافه شد و آن را از یک محیط صرفاً خواندنی به محیط خواندنی- نوشتنی و اجتماعی تبدیل نمود که امروزه اصطلاح وب 2 را برای این قابلیت ها و امکانات به کار می برند. اصطلاح وب ۲ برای اولین بار توسط آریلی به منظور معرفی نسل جدید ابزارها و امکانات اینترنت معرفی شده است. قابلیت های وب ۲ در ابتدا با هدف فراهم نمودن تعاملات اجتماعی میان کاربران و فرصتی برای سرگرمی به وجود آمد (یزدانی کاشانی و تمنایی فر، ۱۳۹۲).

می توان گفت فناوری های مبتنی بر وب ۲ فناوری های مردمی تری هستند و داده های آن ها پویاتر است. همچنین در خصوص آموزش، این فناوری ها امکان مشارکت آزادانه افراد را فراهم می آورند و از قابلیت های خرد جمعی بهره می گیرند (رضوی، ۱۳۹۰).

رسانه اجتماعی

رسانه های اجتماعی گونه ای از رسانه ها هستند که بعد از رسانه های جمعی ظهور یافته و امکان تعامل میان تولید کننده پیام و دریافت کننده آن را فراهم می آورند. بدین معنا که در این رسانه ها مخاطب و یا گیرنده پیام منفعل نبوده و به تعامل پویا و فعالانه با پیام، فرستنده، فرایند ارسال و دریافت و بستر ارائه پیام می پردازد و امکان ایجاد تغییرات در پیام ارسالی و باز نشر آن را دارد. وجه مشترک گونه های متعدد رسانه های اجتماعی مخاطب محور بودن آن ها و تولید محتوا توسط افراد استفاده کننده است (اکبری تبار و اسکندر پور، ۱۳۹۲).

رسانه های اجتماعی فضای سایبر را می توان در هفت گونه دسته بندی کرد:

شبکه های اجتماعی، کامیونیتی های محتوایی، فروم ها (انجمن های مباحثه) وبلاگ ها، ویکی ها، پادکست ها و میکرووبلاگ ها (عبداللهی و همکاران، ۱۳۹۱).

شبکه اجتماعی سایت یا مجموعه ای است که به کاربرانی که تمایل به اشتراک گذاری علاقه مندی ها، افکار و فعالیت خود با دیگران دارند. این امکان را می دهد (ذوالقدر، ۱۳۹۲).

به عبارت دیگر شبکه‌های اجتماعی مجازی سرویس‌های تحت وب هستند که به کاربرانشان امکان ایجاد صفحات شخصی و درج اطلاعات شخصی را می‌دهند. محل گردهمایی میلیون‌ها کاربر اینترنت است که بدون توجه به مرزهای جغرافیایی، زبان، جنسیت و فرهنگ به تعامل و تبادل اطلاعات می‌پردازند (افراسیابی و بشیر، ۱۳۹۱).

کاهش هزینه، دسترسی سریع به اطلاعات، یکپارچه‌سازی انواع فناوری وب ۲، امکان کنترل دسترسی به منابع معتبر، به اشتراک گذاری تجارب، محیط پویای یادگیری، تولید محتوای دیجیتالی، از جمله ویژگی‌ها و نقاط قوت شبکه‌های اجتماعی مجازی در فرایند آموزش می‌باشد (زارعی زوارکی، ۱۳۹۴).

وبلاگ‌ها که شناخته‌شده‌ترین نوع رسانه‌های اجتماعی محسوب می‌شوند، ژورنال‌های آنلاینی هستند که با محتوای جدید کاربران به‌روز می‌شوند. (ساعی و افتاده، ۱۳۹۲). برخی از کاربردهای ممکن از وبلاگ‌ها در آموزش و پرورش: در یک چشم‌انداز دانشگاهی شخصی، یک وبلاگ می‌تواند شامل: بازتاب تجارب آموزش، طبقه‌بندی منابع و روش‌های تدریس، در بردارنده چالش‌های حرفه‌ای و راهنمای تدریس برای دیگر دانشگاهیان، تصویری از راهنمایی‌های مربوط به فناوری‌های خاص برای دیگر همکاران باشد (دافی و برانز ۲۰۰۶).

ویکی‌ها سایت‌هایی هستند که به کاربران اجازه اضافه کردن و ویرایش محتوا را می‌دهند و محتوای تولیدشده‌شان حاصل مشارکت اعضاست (ساعی و افتاده، ۱۳۹۲).

- دانش‌آموزان می‌توانند خلاصه‌ای از افکار خود را پس از مطالعه اضافه کنند، یک کتابشناسی مشروح مشترک در ویکی ایجاد کنند.
- در محیط‌های آموزش از راه دور، معلم می‌تواند منابع مانند برنامه درسی و جزوات را منتشر کند و دانش‌آموزان می‌توانند به‌طور مستقیم در مورد آن‌ها اظهار نظر و آن‌ها را ویرایش کنند (قابل رؤیت برای دیدن).
- معلمان می‌توانند از ویکی به عنوان یک پایه دانش استفاده کنند، آنها را قادر به اشتراک گذاری و بازتاب افکار در مورد شیوه‌های تدریس می‌کند و برای نسخه‌ها و اسناد اجازه می‌دهد.
- ویکی می‌تواند به عنوان یک نقشه مفهومی استفاده شود. آنها برای بارش مغزی، نوشتن موضوع مورد توجه در یک شبکه ارتباطی منابع، مفید هستند.
- ویکی می‌تواند برای تسهیل ارائه به جای نرم افزار معمولی، مانند یادداشت کلیدی و پاورپوینت (با توجه به محیط کاری مناسب) استفاده شود و دانش‌آموزان می‌توانند به‌طور مستقیم در مورد آن اظهار نظر کنند و در محتوای ارائه شده تجدید نظر شود.
- ویکی ابزاری برای نوشتن گروهی می‌باشد. اغلب اعضای گروه در یک سند همکاری می‌کنند یا به هر یک از اعضای گروه، یک فایل را ایمیل می‌کنند که هر فرد، روی کامپیوتر خود آن را ویرایش کند (دافی و برانز ۲۰۰۶).

بنابراین ویکی‌ها ابزار مناسبی برای آموزش و یادگیری هستند. ساخت دانش، حل مسئله، شرح نظرات متنوع، ترکیب مفاهیم، پرسشگری و تفکر درباره موضوعات و مطالب، برخی از کاربردهای این فناوری در امر آموزش و یادگیری هستند (رضوی، ۱۳۹۲).

پادکست یک پرونده شنیداری و دیداری است که در اینترنت به اشتراک گذاشته می‌شود و می‌توان با یک رایانه شخصی یا یک پخش کننده قابل حمل بدون اتصال به اینترنت از آن استفاده کرد (مک دونالد، ۱۳۸۹). پادکست‌ها فایل‌های صوتی هستند که در اینترنت منتشر می‌شوند و کاربران می‌توانند مشترک آن‌ها شوند. امکان انتشار فایل‌های صوتی در اینترنت از ابتدای سال‌های گسترش آن وجود داشت، اما ویژگی پادکست‌ها اضافه شدن خروجی آر.اس.اس به آن‌ها و قابلیت مشترک شدن و دنبال کردن به روز رسانی از طریق همین نوع خروجی است (افتاده، ۱۳۸۸). آر.اس.اس (سایت‌های با شتاب) خانواده‌ای از وب هستند که با انتشار مداوم متون دیجیتالی مانند بلاگ‌ها و پادکست‌ها تغذیه می‌شوند (زاهد بابان و همکاران، ۱۳۹۳) پادکست به عنوان پارادایم پویا و بالقوه آموزشی قابلیت بهبود آموزش و یادگیری در کلاس درس را دارد. سادگی و راحت بودن، صرفه جویی در زمان، امکان استفاده در هر زمان و مکان، از دیگر مزایای پادکست برای فراگیران است (مهدی زاده و همکاران، ۱۳۹۲).

پادکست‌ها هم بر روی کامپیوترهای شخصی و هم بر روی دستگاه‌های همراه ضبط و پخش موسیقی (آی‌پاد) قابل استفاده و شنیدن هستند. علاوه بر پادکست‌های شخصی که کاربران عادی اینترنت آن را تولید و در اینترنت منتشر می‌کنند، بسیاری از رسانه‌های دیگر هم به تولید و انتشار پادکست روی آورده‌اند. مثلاً برخی شبکه‌های رادیویی و تلویزیونی برنامه‌هایشان را به صورت پادکست در اینترنت قرار می‌دهند. برخی مطبوعات و سایت‌ها هم بخشی از محتوایشان را به صورت صوتی و در قالب پادکست به مخاطبان عرضه می‌کنند (افتاده، ۱۳۸۸).

پادکست را می‌توان به صورت انواع فایل‌های صوتی، تصویری، متنی، پی‌دی‌اف و انواع دیگر طراحی و تهیه کرد. از نظر آموزشی، پادکستینگ فرصتی ایجاد می‌کند که معلم و دانش آموز هر دو محتوای آموزشی ضبط یا دانلود شده یکسانی را با استفاده از انواع ابزارها بشنوند یا مستقیماً روی رایانه شخصی یا ابزارهای قابل حمل مثل پخش کننده ام پی تری مشاهده کنند (عباسی، ۱۳۹۳).

فروم‌های اینترنتی قدیمی‌ترین نوع رسانه‌های اجتماعی آنلاین محسوب می‌شوند. فروم‌ها که از دوران پیش از تولد مفهوم رسانه‌های اجتماعی فعالیت می‌کردند، فضایی برای بحث و گفت‌وگو در موضوعات مختلف محسوب می‌شوند (رسولی و مرادی ۱۳۹۱). فروم‌ها را معمولاً یک یا چند مدیر اداره می‌کنند. مدیران فروم‌ها اغلب از طرح مباحث نامناسب و غیرمرتبط جلوگیری می‌کنند و مطالب را حذف می‌کنند؛ اما کمتر در هدایت مباحث نقش دارند. این تفاوت وبلاگ‌ها و فروم‌هاست (افتاده، ۱۳۸۸). کامیونیتی‌های محتوایی امکان مدیریت و به اشتراک‌گذاری نوع خاصی از محتوا (از قبیل عکس، فایل‌های ویدئویی، متن یا لینک) را فراهم می‌کنند. میکروبلگ‌ها که تلفیقی از شبکه‌های اجتماعی و وبلاگ‌های کوچک هستند، با محتوای کوتاه کاربران به روز می‌شوند (ساعی و افتاده، ۱۳۹۲). سایت پیشرو در عرصه میکروبلگ‌ها، توییتر است. نود درصد مطالبی که در توییتر منتشر می‌شوند از طریق سایت اصلی آن ارسال نمی‌شوند؛ بلکه کاربران به جهت سهولت از امکانات و ابزارهای واسطه برای ارسال توییت‌هایشان استفاده می‌کنند.

چهارده ویژگی رسانه‌های اجتماعی به صورت خلاصه عبارتند از:

۱- گفت‌وگو و گوی دو طرفه: اساس رسانه‌های اجتماعی بر پایه ی گفت‌وگو بنا نهاده شده است.

- ۲- باز شدن دیالوگ ها به وسیله ی مخاطبان: کاربران همیشه مولد یک گفت و گو به شمار می روند.
- ۳- درگیر کردن مخاطب: درگیر بودن کاربران در رسانه های اجتماعی، یکی از راه های بازگشت آن ها به این رسانه هاست.
- ۴- تشویق به مشارکت: در رسانه های اجتماعی همیشه کاربران را تشویق به مشارکت در فرایندها می کنند.
- ۵- همکاری فعال: همکاری و کمک کردن مخاطبان به یکدیگر یکی از عوامل توسعه کاربران رسانه های اجتماعی است.
- ۶- برانگیختن شخصیت: هویت کاربران در رسانه های اجتماعی استحکام می یابد.
- ۷- گران نبودن: تولید محتوا در رسانه های اجتماعی در قیاس با رسانه های جمعی، بسیار ارزان تمام می شود؛ به عبارت بهتر، تولید محتوا رایگان است.
- ۸- از وظایف کم تا وظایف زیاد: وظایف کاربران در رسانه های اجتماعی از وظایف آسان و کوچک، به وظایف بزرگ و حرفه ای تبدیل می شود.
- ۹- افزایش اعتبار: رسانه های اجتماعی، فضایی برای ایجاد اعتبار توسط اشخاص، شرکت ها و سازمان ها است.
- ۱۰- عدالت و برابری: امکانات رسانه های اجتماعی برای تمام کاربران یکسان است.
- ۱۱- تولید محتوا توسط کاربر: بنیان اصلی رسانه های اجتماعی بر تولید محتوا توسط کاربران قرار گرفته است.
- ۱۲- حس مالکیت محتوا: تولید محتوا توسط کاربران باعث ایجاد حس مالکیت می شود.
- ۱۳- افزایش صداقت: ایجاد صداقت در پروفایل ها، باعث افزایش ارتباطات هوشمند می شود.
- ۱۴- مکانی برای محتوای داغ: محتوای مهم رسانه های جمعی و سایر رسانه ها در رسانه های اجتماعی انتشار می یابد (افتاده، ۱۳۸۹).

کاربرد فناوریهای مبتنی بر وب دو در آموزش

- ۱- فعال کردن یادگیرنده: همانگونه که مک کارول و کوران (۲۰۱۳)، عقیده داشتند، هسته اصلی محیط های یادگیری سازنده گرا، تعامل دانش آموز است و رسانه های اجتماعی، پلت فرمی برای ایجاد جوامع یادگیری مشارکتی ارائه می دهند. انجمن های عمومی ارائه شده از طریق وبلاگ ها، ویکی ها و شبکه های اجتماعی، با ترویج و تحریک به بحث، به عنوان یک کاتالیزور در تولید و پالایش اطلاعات عمل می کنند. این فناوری های مبتنی بر وب طیف وسیعی از روابط، فارغ از طبقه اجتماعی، موانع جغرافیایی و قومیت که هرگز در دنیای واقعی رخ نمی دهد ایجاد می کنند. این ویژگی به اشتراک گذاشتن تجارب و اطلاعات را در پی خواهد داشت.

تور و مارین (۲۰۱۵)، در تحقیق خود دریافتند که فعالیت‌های مبتنی بر فناوری‌های نوآورانه می‌تواند به عنوان راهی برای غلبه بر نقش منفعل دانش‌آموزان در آموزش و یادگیری مفید باشد. همان‌طور که رضوی (۱۳۹۰) نیز اشاره می‌کند؛ رسانه‌های اجتماعی فرصت‌های مناسبی را برای آموزش و یادگیری فراهم می‌کنند. یکی از این فرصت‌ها آن است که می‌توان محیط یادگیری را از حالت انفعالی به فعال تبدیل کرد و تمرکز برنامه‌ریزی و اجرای آموزش را کاهش داد. از فواید استفاده از رسانه‌های اجتماعی در آموزش آن است که این رسانه‌ها می‌توانند با ایجاد محیط یادگیری غیر رسمی تر، مشارکتی تر و تعاملی تر، فاصله و موانع ارتباطی بین معلم و یادگیرنده را کمتر کنند. از طرف دیگر رسانه‌های مذکور این امکان را فراهم می‌آورند که یادگیرندگان بتوانند در خارج از کلاس درس با سایر شاگردان و معلم مذاکره و گفتگو کنند و ارتباط داشته باشند و با ایجاد یک اجتماع یادگیری، فضای آموزش و یادگیری را به خارج از مرزهای کلاس گسترش دهند (رضوی، ۱۳۹۰). همچنین نتایج تحقیق طوفانی نژاد و نیلی احمدآبادی (۱۳۹۴)، نیز نشان داد که در غنی‌سازی آموزش با استفاده از شبکه‌های اجتماعی، یادگیرنده فعالانه در تولید محتوا مشارکت دارد و سطح یادگیری از دانش و فهمیدن به ارزیابی و ترکیب به دلیل نظر دادن درباره فعالیت‌ها و محتوای سایر یادگیرندگان ارتقاء می‌یابد. در تحقیقی دیگر شاه احمد قاسمی و دهقانی (۱۳۹۴)، در بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی در یادگیری، ویژگی‌های خود یادگیری، یادگیری گروهی را برشمردند. عابدی و حمیدزاده (۱۳۹۳)، نیز وب کوئست را ابزاری برای تشویق دانش‌آموزان در فرآیند یادگیری، تفکر انتقادی و خلاق، مهارت‌های حل مسئله و آموزش در دنیای واقعی عنوان کردند.

۲- افزایش انگیزه یادگیری: علاوه بر مبانی نظری چند رسانه‌ای‌ها، به عنوان مثال، تحقیقات تجربی در زمینه قابلیت‌های پادکست در آموزش نیز نشان می‌دهد که پادکست بر ابعاد مختلفی مانند یادگیری و پیشرفت تحصیلی فراگیران مؤثر بوده، منجر به افزایش انگیزه در فراگیران شده و ابزاری قدرتمند است که می‌تواند به عنوان یک ابزار مکمل در کنار آموزش‌های متداول مورد استفاده قرار گیرد (مهدی زاده و همکاران، ۱۳۹۲). در تحقیقی دیگر عباسی (۱۳۹۳)، دریافت که پادکست سبب ارتباط دائم بین دانش‌آموزان و دبیران می‌شود، انگیزه‌های دانش‌آموزان را افزایش می‌دهد و استعدادها و متفاوت دانش‌آموزان در یادگیری را تا حدودی لحاظ می‌کند. همچنین نتایج تحقیق بنتولی، چن و اصلانی (۲۰۱۵) نشان داد که استفاده از ویکی و فیسبوک و توییتر به عنوان ابزارهای آموزشی با بازخورد مثبت از طرف دانشجویان همراه بوده است.

۳- توسعه و ارتقای سطح آموزشی: شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توانند در توسعه و ارتقای سطح آموزشی و عملی کلاس‌های درس نقش بسیار مؤثری داشته باشند. با استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، دانش‌آموزان و معلمان و همچنین دانشجویان و اساتید می‌توانند دامنه فرایند یادگیری خود را به خارج از محدوده کلاس درس گسترش دهند و با بهره‌گیری از فناوری‌های شبکه‌های مجازی با یکدیگر تعامل داشته و به تبادل اطلاعات و تجارب بپردازند (زارعی زوارکی، ۱۳۹۴). می‌توان گفت رسانه‌های اجتماعی فرصت‌های مناسبی را برای آموزش و یادگیری فراهم می‌کنند. یکی از این فرصت‌ها آن است که می‌توان محیط

یادگیری را از حالت انفعالی به فعال تبدیل کرد و تمرکز برنامه‌ریزی و اجرای آموزش را کاهش داد. از فواید استفاده از رسانه‌های اجتماعی در آموزش آن است که این رسانه‌ها می‌توانند با ایجاد محیط یادگیری غیر رسمی تر، مشارکتی تر و تعاملی تر، فاصله و موانع ارتباطی بین معلم و یادگیرنده را کمتر کنند. از طرف دیگر رسانه‌های مذکور این امکان را فراهم می‌آورند که یادگیرندگان بتوانند در خارج از کلاس درس با سایر شاگردان و معلم مذاکره و گفتگو کنند و ارتباط داشته باشند و با ایجاد یک اجتماع یادگیری، فضای آموزش و یادگیری را به خارج از مرزهای کلاس گسترش دهند (رضوی، ۱۳۹۰).

۴- دستیابی به جدیدترین اطلاعات: یکی از ویژگی‌های رسانه‌های اجتماعی، دسترسی به آخرین اخباری علم و فناوری و سایر علوم است. این رسانه‌های مبتنی بر وب، قادرند با کمترین هزینه و در کوتاهترین زمان ممکن، جدیدترین اطلاعات مربوط به هر حوزه را بسته به نیاز کاربر، فراهم کنند. پیامک‌های موبایل، پیام‌های فوری و ابزارها و افزونه‌هایی که در مرورگرها یا در محیط کامپیوتر کاربران قابل نصب هستند، ابزارهایی برای توییت کردن محسوب می‌شوند. هر کاربر توییت‌های صفحه‌ای شخصی است که با مراجعه به آن می‌تواند از جدیدترین مطالبش مطلع شود. همچنین امکان پیگیری توییت‌های هر شخص با مشترک شدن در آدرس آر. اس. اس خروجی‌اش وجود دارد. فناوری آر. اس. اس قالبی است مبتنی بر «XML» به معنی «زبان نشانه گذاری گسترش پذیر» که امکان ردیابی مواد اطلاعاتی تازه منتشر شده را به کاربر می‌دهد. برای اولین بار در سال ۱۹۹۶ ایجاد شد. شیوه استفاده از فناوری آر. اس. اس به این شکل است که ابتدا فرد وب سایت‌های مورد علاقه خود را انتخاب می‌کند و با مراجعه به ابزار آر. اس. اس در همان سایت، آدرس مربوط به وب سایت را که همان «خوراک» نامیده می‌شود، دریافت می‌کند. سپس با ابزار خاصی که در برای آر. اس. اس فراهم شده است فیدها را در کنار یکدیگر قرار می‌دهد. آر. اس. اس به طور خودکار تمامی آخرین تغییرات آن وب سایت را به اطلاع کاربر می‌رساند. سادگی ایجاد و استفاده، دسترسی به اطلاعات روزآمد به صورت یک جا، حذف اطلاعات غیر ضروری مثل تبلیغات، ارسال زنده اخبار و اطلاعات جدید و صرفه جویی زمان لازم برای آگاهی از اطلاعاتی که به هر سایت افزوده می‌شود، از جمله فواید آر. اس. اس است. آر. اس. اس ابزاری مفید برای بهبود و افزایش تعامل کاربر و بهره برداری بهینه از شبکه اینترنت به منظور افزایش بازده آموزش و یادگیری است (رضوی، ۱۳۹۳).

نتیجه گیری و بحث

مطابق دیدگاه ساختن گرایی اجتماعی از یادگیری و آموزش که بر ایجاد محیط‌های یادگیری کلاسی با جهت‌گیری فراشناختی تأکید دارد، در یک محیط یادگیری فراشناختی، هدف پیشرفت یا افزایش دانش جمعی و از این طریق حمایت از رشد دانش فردی است (اسکاردامالیا و بریتر^۱، ۱۹۹۶). طبق این دیدگاه تئوری‌های یادگیری فردی که در بیشتر مدارس غالب است کارایی چندانی ندارد و افراد زمانی بهتر یاد می‌گیرند که در فرایند ساختن دانش نقش داشته باشند (ریگلوت^۲، ۱۹۹۹). با استفاده از شبکه‌های اجتماعی، یادگیرنده فعالانه در تولید محتوا مشارکت دارد و سطح یادگیری از دانش و فهمیدن به ارزیابی و ترکیب به دلیل نظر دادن درباره فعالیت‌ها و محتوای سایر یادگیرندگان ارتقاء می‌یابد. همچنین در رویکرد محیط‌های یادگیری هدف این است که فرهنگ یادگرفتن را پرورش دهند. هم افراد و هم اجتماع به‌عنوان یک کل، یادگیری آموزی را بدانند؛ بنابراین رسانه اجتماعی با داشتن ویژگی‌های بسیار، از جمله تعاملی بودن، امکان ساخت دانش توسط کاربر، به اشتراک گذاری تجارب، ایجاد محیط‌های جذاب و متنوع که در آن استعدادها متفاوت دانش آموزان را می‌توان لحاظ کرد و افزایش انگیزه، می‌تواند موجب افزایش توان شناختی، پرورش تفکر انتقادی و خلاق، افزایش مهارت حل مسئله و دستیابی به مهارت‌های فراشناختی شود. از سوی دیگر توانایی گسترش دامنه فرایند یادگیری به خارج از محدوده کلاس درس با بهره‌گیری از فناوری‌های شبکه‌های مجازی موجب ایجاد محیط یادگیری

¹ - Scardamalia & Bereiter

² - Reigeluth

غیررسمی‌تر، مشارکتی‌تر و تعاملی‌تر می‌شود و فاصله و موانع ارتباطی بین معلم و یادگیرنده را کمتر می‌کنند. همچنین دستیابی به اطلاعات روز در کمترین زمان و با حداقل هزینه را برای دانش‌آموزان و دبیران فراهم می‌نمایند.

منابع

- افتاده، جواد. (1389). رسانه‌های اجتماعی و کتاب؛ بازگشت عموم و بازنشر کتاب. فصلنامه کتاب مهر، شماره 1، ص 34
- افتاده، جواد. (1388). کاربران تولیدکننده محتوا بنیان روابط عمومی 2 در عصر رسانه‌های اجتماعی. مجموعه مقالات اولین همایش بین‌المللی روابط عمومی 2، تهران: کارگزار روابط عموم، ص 130
- افراسیابی، محمدصادق؛ بشیر، حسن. (1391). شبکه‌های اجتماعی و سبک زندگی جوانان: مطالعه موردی بزرگ‌ترین جامعه مجازی ایرانیان. فصلنامه تحقیقات فرهنگی، شماره 1، صص 31 - 62
- اکبری تبار، علی‌اکبر؛ اسکندری پور، ابراهیم. (1392). رسانه‌های اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی مجازی. دفتر مطالعات و برنامه‌ریزی گروه مطالعات راهبردی، ص 9
- باقریان پور، مصطفی (1394). کاربرد فناوری در آموزش مهارت‌های تفکر. رشد تکنولوژی آموزشی، شماره 8، صص 6-9.
- دهداری، طاهره؛ خزلی، مهدی؛ بختیاری، محمود؛ نیلساز، مهناز (1391). مداخلات آموزش بهداشت در رابطه با تغذیه دانش‌آموزان: یک بررسی نظامند. مجله سلامت و بهداشت، شماره 3، صص 62-72.
- ذوالقدر، حسین؛ قاسم‌زاده عراقی، مرتضی. (1392). بررسی انگیزه‌های کاربران از کاربرد رسانه‌های اجتماعی. فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، شماره 3، صص 35-58.
- رسولی، محمدرضا؛ مرادی، مریم. (1391). میزان مشارکت دانشجویان ارتباطات در تولید محتوای رسانه اجتماعی. فصلنامه مطالعات فرهنگ-ارتباطات. شماره 19، صص 113-140
- رضوی، عباس. (1390). کاربرد رسانه اجتماعی در آموزش. رشد تکنولوژی آموزشی، شماره 3، صص 4-7
- رضوی، عباس. (1392). فناوری آر. اس. اس و کاربردهای آموزشی آن. رشد تکنولوژی آموزشی، شماره 6، صص 36-39
- رضوی، عباس. (1393). ویکی ابزاری مناسب برای یادگیری مشارکتی، رشد تکنولوژی آموزشی، شماره 4، صص 30 - 35
- عابدی، زهره؛ حمید زاده، غلامرضا (1393). استفاده از رسانه در درس مطالعات اجتماعی. رشد آموزش علوم اجتماعی، شماره 4، صص 31-35.
- زارعی زوارکی، اسماعیل. (1394). همایش ملی شبکه‌های اجتماعی مجازی بستری برای آموزش و یادگیری. دانشگاه علامه طباطبایی، اردیبهشت
- ساعی، منصور؛ افتاده، جواد. (1392). رسانه‌های اجتماعی و مشارکت اجتماعی. در بصیریان جهرمی، حسین. (1392). رسانه‌های اجتماعی ابعاد و ظرفیت‌ها. تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، صص 105 - 113

شاه احمد قاسمی، زهرا سادات؛ دهقانی، مرضیه (1394). بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی در فرآیند یادگیری دانشجویان. همایش ملی شبکه‌های اجتماعی مجازی بستری برای آموزش و یادگیری، تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، اردیبهشت.

طوفان نژاد، احسان؛ نیلی احمدآبادی، محمدرضا (1394). الگوی استفاده از شبکه اجتماعی مجازی به‌عنوان غنی‌سازی در آموزش و یادگیری، همایش ملی شبکه‌های اجتماعی مجازی بستری برای آموزش و یادگیری. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، اردیبهشت.

عباسی، زهرا (1393). کاربرد پادکست در آموزش، مجله رشد تکنولوژی، شماره 5، صص 31 – 34

عبداللهی، رضا؛ شور گشتی، محسن؛ اخوت پور، بابک (1391). نقش رسانه‌های نوین در جنبش‌های اجتماعی. مجله مطالعات فرهنگ و ارتباطات، شماره 18، صص 145 – 172

متقی نیا، محمدرضا؛ ویسکرمی، حسن علی (1393). آموزش مبتنی بر وب برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه: مفهوم، مسائل و طراحی. مجله تعلیم و تربیت استثنایی، شماره 6، صص 45-61

مک‌دونالد، جیمز. آی. آر. (1389). پادکست کردن درس فیزیک. ترجمه معصومه قاسمی. رشد آموزش فیزیک، شماره 1، صص 38-41

مهدی زاده، حسین؛ امیدی، نوریه؛ عزیزی، مریم؛ اسلام‌پناه مریم (1392). پادکست و تأثیر آن بر آگاهی‌های زیست‌محیطی دانش‌آموزان دوره راهنمایی، فصلنامه فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، شماره 2، صص 5-20

یزدانی کاشانی، زینب؛ تمنایی فر، محمدرضا (1392). اهمیت و جایگاه ابزارهای وب در آموزش مجازی؛ پیاده‌سازی رویکردهای تعاملی در دانشگاه‌های مجازی ایران. مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، شماره 2، صص 119-128

Benetoli, A; Chen, T.F; Aslani, P. (2015). The use of social media in pharmacy practice and education. Research in Social and Administrative Pharmacy. NO 1. Pages 1-46

Christine, C; Cheston, MD. (2013). Social Media Use in Medical Education :A Systematic Review. Academic Medicine, NO 6, Pages 893-901

Duffy, P. and Bruns, A (2006). The Use of Blogs, Wikis and RSS in Education: A Conversation of Possibilities. In Proceedings Online Learning and Teaching Conference 2006, pages pp. 31-38

Eshun E. S; Acquah, S; Acquayea, V. N. (2014). School sanitation and hygiene education: A focus on rural community basic schools in Ghana. Journal of Education and Practice, vol. 5, NO. 13, pages 148-156.

Free, C; Phillips, G; Watson, L; Galli, L; Felix, L; et al. (2013) The Effectiveness of Mobile-Health Technologies to Improve Health Care Service Delivery Processes: A Systematic Review and Meta Analysis. PLOS Medicine, NO 1, pages 1-26

kanjug, I; Chaijaroen, S. (2012). The design of web-based learning environments enhancing mental model construction. Journal of Social and Behavioral Science, NO 46, page 3134-3140.

Klasanja, P. Pratt, W; (2012). Methodological Review :Healthcare in the pocket: Mapping the space of mobile-phone health interventions. Journal of Biomedical Informatics, NO 45, page 184-198

Korda, H; Itani, Z. (2013). Harnessing social media for health promotion and behavior change, Health Promot Pract January, NO 1, page 15-23 .

Luque, L F; Bau, T. (2015). Health and Social Media: Perfect Storm of Information, health information research, NO 21,2, page 67- 73

McCarroll,N. Curran,K.(2013). Social Networking in Education. International Journal of Innovation in the Digital Economy, 4(1), 1-15

Mason, R., & Rennie, F. (2007). Using Web 2.0 for learning in the community. The Internet and Higher Education, 10, 196–203

Park, S; Parwani, A; MacPherson, T; Pantanowitz, L.(2012). Use of a wiki as an interactive teaching tool in pathology residency education: Experience with a genomics, research, and informatics in pathology course. Journal Of Pathology Informtics,NO 1, page 32

Paton, C; Bamidis,P; Eysenbach,G; Margaret, M; Hansen, EdD.(2011).Experience in the Use of Social Media in Medical and Health Education, Nursing and Health Professions Faculty Research. 6

Reigeluth M.C.(1999). Instructional-Design theories and models. Volume II. Lawrence Erlbaum Associates publishers.

Scardamalia, M. & Bereiter , C.(1996). Engaging students in a knowledge society. Educational leadership.54(3).6-10.

Tur G. & Marin V.I(2015). Enhancing learning with the social media: student teachers' perceptions on Twitter in a debate activity, Journal of New Approaches in Educational Research,1,46-53

Veldsman A, Greunen D V, Mashapa J(2015). User-centered applications: Use of mobile information technologies to promote sustainable school healthcare services, South African Computer Journal,56,155-164

Zottia F, Dalessandrib D, Salgarelloc S, Piancinod M, Bonettie S, Visconti L, Paganelli (2015). Usefulness of an app in improving oral hygiene compliance in adolescent orthodontic patients, Angle Orthodontist,00,0000.1-7.

Archive of SID